

Vojenskopolitická linie

IX. sjezdu KSČ

Čtvrt století uplynulo od vytyčení generální linie socialistické výstavby v Československu na IX. sjezdu KSČ. Čtvrtstoletí činorodé práce československého lidu, čtvrtstoletí dramatických politických událostí, v nichž se prověřovala správnost této generální linie.

IX. sjezdu zůstává v našich novodobých dějinách přívlastek sjezdu, na němž gottwaldovské vedení strany formulovalo generální linii výstavby socialismu v naší zemi. Je to jedna z nejvýznamnějších událostí nejen v poúnorovém období, ale vůbec v našich novodobých dějinách. To proto, že uzavíral některé procesy předchozího vývoje naší země a zároveň otevíral a uvolňoval cestu procesu v dosavadní historii našich národů nejvýznamnější — cestu výstavby socialistické společnosti. IX. sjezd zakončil proces poúnorového formování generální linie výstavby socialismu a ve sjezdových dokumentech, zvláště ve známých „10 bodech“ sjezdového vystoupení Klementa Gottwalda, jí dal konkrétní podobu. IX. sjezd shrnul všechny problémy, které si strana vyjasňovala v poúnorovém období, kdy postupně formulovala hlavní zásady dalšího postupu v hlavních oblastech společenské činnosti [např. otázky pětiletého plánu, zemědělské politiky, problematiku živnostníků aj.], přistoupil dále k řešení některých dalších problémů [otázky kulturní revoluce, problematiku inteligence] a konečně se pokusil hodnotit již i první zkušenosti z realizace generální linie. Z těchto tří hlavních oblastí se vytvářela generální linie IX. sjezdu, jež svým způsobem vyjádřila hlavní směry, obsah, tempo a cíle socialistické přestavby naší společnosti.

Centrálním bodem linie socialistické výstavby Československa byl úkol vybudovat materiálně výrobní základnu socialismu. Tento úkol je rozpracován v prvních čtyřech bodech Gottwaldova referátu a obsahuje takové náročné úkoly, jako je rozvoje výrobních sil celého národního hospodářství, likvidace či podstatné zmírnění negativních rysů současné ekonomiky, řešení úkolu socialistické přestavby vesnice a industrializace Slovenska jako ekonomický základ řešení politického problému zrovnoprávnění obou národů. Úkoly v oblasti ekonomiky sledovaly vytvoření předpokladů pro trvalý růst životní úrovně lidu jako hlavního politického cíle generální linie strany.

Vedle ekonomické problematiky sjezd zdůraznil, že spolu s přeměnami v této oblasti musí proběhnout i podstatné přeměny v oblasti ideologické nadstavby. Proto věnoval IX. sjezd značnou pozornost otázkám socialistické kulturní revoluce, jejímž úkolem je dokončit politickou porážku buržoazie. V souvislosti s tím sjezd orientoval celou stranu na výchovu všeho našeho lidu v duchu marxismu-leninismu tak, aby myšlenky proletářského internacionalismu a socialistického vlastenectví zvítězily nad buržoazním nacionalismem a kosmopolitismem. Nedílnou součástí byla orientace na vytvoření nové, socialistické kultury, přístupné všemu lidu. Výraznou pozornost v oblasti kulturní revoluce věnoval sjezd úkolu vychovat novou, s dělnickou třídou úzce spjatou inteligenci, z lidu vzešlou a lidu oddanou. Zároveň však sjezd zdůraznil nutnost získat a převychovat tu část staré inteligence, která dosud nepřešla na pozice dělnické třídy.

Značnou pozornost IX. sjezd po právu věnoval nejdůležitějšímu nástroji výstavby socialismu — lidově demokratickému státu a státnímu aparátu. Vytyčil úkol zbavit státní aparát všech nepřátelských elementů, zajistit, aby orgány státu byly chráněny před nebezpečím byrokratismu a tak státní aparát přetvořit v nejdůležitější nástroj výstavby socialismu, neustálého upevňování lidově demokratické moci a likvidace reakčních tendencí třídního nepřítele, upevňování jednoty všeho lidu. To zdůraznil Klement Gottwald v sedmém bodě svého vystoupení, když zdůraznil význam Národní fronty jako politického výrazu bloku, svazku pracujícího lidu měst a venkova.

IX. sjezd se zabýval i zahraničně politickou orientací naší zahraniční politiky, jejímž základem bylo věčné spolenectví se Sovětským svazem a lidově demokratickými státy.

Zárukou dosažení historických cílů stanovených IX. sjezdem byla vedoucí úloha komunistické strany a její další upevňování. Proto se IX. sjezd zešířil zabýval celým komplexem vnitrostranických otázek. Vyzval celou stranu k důslednému uplatňování leninských principů stranického života, k neustálé ideologické výchově všech členů a k upevňování vedoucí úlohy strany ve společnosti. Sjezd rozhodl o zavedení Roku stranického školení a přijal nový organizační řád, vyjadřující cíl politiky strany — vybudovat socialistickou společnost, jakož i zásady a normy vnitrostranického života.

Tato stručná rekapitulace hlavních úkolů generální linie IX. sjezdu ukazuje, že IX. sjezd dokončil zpracování všech základních otázek linie výstavby socialismu. Tato linie, jak ji známe z dokumentů sjezdu, představuje konkrétní aplikaci Leninova plánu výstavby socialismu a zkušeností KSSS, podmíněnou danými objektivními a subjektivními faktory. Je to linie pokojné výstavby socialismu, odpovídající daným možnostem země, linie, která v sobě odráží i dané představy vedení strany o konkrétních cestách této výstavby.

Příprava a průběh IX. sjezdu výrazně ovlivnily i život armády. Příprava sjezdu a zvláště jeho vlastní průběh pomohly komunistům v armádě především ujasnit si obsah vojenské politiky strany v období výstavby socialismu, dokončit proces formulace generální linie vojenské politiky strany.

Strana formulovala svou vojenskou politiku v r. 1948 v několika základních dokumentech. V prvním armádním rozkaze prezidenta republiky Klementa Gottwalda

z 16. června 1948 obrátila strana pozornost k problematice ideologické výchovy armády v duchu zásad obrany socialistické vlasti a na materiální výstavbu armády.

Vládní prohlášení, které přednesl předseda vlády Antonín Zápotocký v Národním shromáždění 17. června 1948, pak orientovalo armádu na její hlavní úkoly — politickou výchovu a materiální výstavbu a zvýraznilo nutnost řešení kádrových otázek ve velitelském sboru — dokončení očisty a započetí výstavby nového velitelského sboru. Již těmito dokumenty strana v r. 1948 armádě vytyčila generální směrnicí jejího vývoje — kurs na výstavbu armády socialistického typu.

Zásadní význam pro další vývoj armády mělo vystoupení Klementa Gottwalda při zahájení IV. běhu školy pro osvětové důstojníky v Praze v říjnu 1948. Zde Klement Gottwald formuloval hlavní směry a cíle politické výchovy příslušníků armády, vyzdvihl úlohu morálního činitele při výstavbě socialistické armády a odsoudil přežívající názory o nepolitčnosti armády. Za výlučný ideologický základ celé práce a života armády, za základ vojenské vědy označil Klement Gottwald marxismus-leninismus. Tak byly již v r. 1948 formulovány základní myšlenky vojenské politiky strany v období socialistické výstavby. Listopadové plénum ÚV KSČ v r. 1948 svojí orientací na socialistickou výstavbu vytvořilo příznivé politické klima i pro další rozpracování otázek obrany socialistické vlasti.

Předsejzdová kampaň před IX. sjezdem poskytla řadu příležitostí k dalšímu prohloubení, ale i popularizaci těchto myšlenek. Byly to divizní konference, na nichž ve vystoupení některých představitelů AVSP vidíme snahu dále upřesnit hlavní úkoly strany na úseku armády a rozvíjet tak linii listopadového pléna. Tyto zatím neutříděné a neuzavřené názory a náměty v průběhu jara 1949 postupně krystalizují a nabývají již mnohem konkrétnější podoby zvláště ve vystoupení představitelů armády na některých krajských konferencích strany, konaných těsně před IX. sjezdem (7. a 8. května 1949). Ve vystoupení některých delegátů krajských konferencí strany z řad armády můžeme již vyčíst některé hlavní myšlenky vojenské politiky strany, jak jsou později formulovány v dokumentech IX. sjezdu. V tomto směru jsou nejvýznamnější vystoupení představitelů armády na krajské konferenci v Praze a v Bratislavě, kde vystoupili vedoucí sluzební a straníční funkcionáři armády. Ministr národní obrany armádní generál Ludvík Svoboda ve svém vystoupení na krajské konferenci v Praze formuloval cíl

vojenské politiky strany na úseku výstavby ozbrojených sil. „Chceme vybudovat armádu nového typu, armádu naprosto věrnou lidu, oddanou dělnické třídě, armádu pravidelnou a bojeschopnou, která zajistí budovatelské úsilí nás všech, naši cestu k socialismu a posílí tak tábor světového míru, v jehož čele stojí naše záštita a nejvěrnější spojenec, Sovětský svaz. Do budoucna si klademe nejvyšší úkol, vyrovnat se zářnému vzoru, slavné hrdinné Sovětské armádě, naši osvoboditelce.“¹⁾ Ve svém vystoupení zdůraznil ministr také úlohu, která připadá komunistům při výstavbě takové armády. „Usilujeme o to, aby vzornými vojáky a veliteli, příkladnými a nadšenými budovateli naší lidové armády byli především komunisté. Úkolem komunistů v armádě je, aby svým bolševickým elánem v plnění povinností, politickou vyspělostí, iniciativou, odbornou zdatností a ostražitostí strhli za sebou všechny ostatní. To ukládáme nejen těm, kdož budují armádu jako poddůstojníci či důstojníci z povolání, nýbrž těm, kdož jako komunisté vstupují do armády z civilních povolání, aby splnili základní vojenskou službu nebo cvičení ve zbraní.“²⁾

Na celkové aspekty vojenské politiky strany a problematiky výstavby lidové armády poukázal ve svém vystoupení na krajské konferenci strany v Praze náčelník HSVO náměstek ministra NO divizní generál JUDr. Jaroslav Procházka. Zdůraznil zvláště, že úkol výstavby armády není jen úkol branně technický, ale především politický, třídně politický. „To znamená, že obranu vlasti nutno brát politicky, jako životní věc všeho lidu a dělnické třídy, umět bojovat politicky proti nepřátelským jevům a vlivům... dělat lidovou politiku obrany vlasti, jak ji hlásal už před válkou soudruh Gottwald.“³⁾ Generál Procházka ve svém vystoupení zasadil úkol výstavby lidové armády do širokého rámce problematiky lidové obrany vlasti a poukázal na to, že při vši odpovědnosti, která padá za výstavbu armády především na vrub komunistů v armádě, nesmí být úkol výstavby armády chápán jednostranně jen jako záležitost vojáků-specialistů. „Všechen lid, celý národ musí pomáhat budovat novou armádu, musí ji pomáhat budovat především z třídně politického hlediska. Jinak by to nebyla lidová armáda... Je třeba, aby si komunisté ještě jasněji uvědomili, že věc obrany vlasti a také věc

budování armády je jejich nejvlastnější věcí a aby podle toho jednali.“⁴⁾ Generál Procházka také formuluje poprvé úkoly na úseku branné výchovy všeho lidu: „Vychovávat občany k novému čínorodému lidově demokratickému vlastenectví, k pevné a neochvějné oddanosti lidu, režimu, vlasti, nejen slovy, ale skutky, a to nejen v budovatelském úsilí, ale i ve věcech obrany plodů tohoto úsilí před úklady zvenčí i zevnitř.“⁵⁾

Ve zmíněných vystoupeních vedoucích představitelů armády na krajské konferenci pražské organizace strany v květnu 1949 jsou již obsaženy všechny hlavní prvky linie vojenské politiky strany, jak je obsahuje linie IX. sjezdu. K těmto vystoupením řadíme i vystoupení poslance štábního kapitána Viliama Šalgoviče na krajské konferenci KSČ v Bratislavě 8. května 1949, který upozorňoval komunisty na Slovensku především na řešení kádrových otázek armády, na širokou podporu náboru dělnicko-rolnických kádřů stranickými organizacemi na Slovensku. Všechna vystoupení vojenských delegátů na krajských konferencích strany, zabývající se vesměs problematikou výstavby armády v období přechodu k socialismu, vyúsťují v požadavek, který formuloval náměstek ministra národní obrany generál Procházka v jeho vystoupení ve Vojenské akademii 26. dubna 1949: „... Vybudovat pravidelnou, přsně ukázněnou armádu a dosáhnout co největší bojové pohotovosti a připravenosti.“

Účast a vystoupení vojenských delegátů na krajských konferencích strany⁶⁾ představuje vyvrcholení předsjezdové kampaně v armádě, nesené ve směru prosazení vojenské politiky strany, pokud se týče úkolů budoucí výstavby armády. Významnou součástí příprav armády na IX. sjezd však tvoří i proces ujasňování místa a úlohy stranické organizace v armádě, metod stranické práce v armádě při zajišťování náročných úkolů výstavby armády a vůbec celý komplex vnitrostranické problematiky. Příležitostí k ujasnění těchto otázek se stala diskuse o návrhu vložky, týkající se stranické práce v armádě, pro nový organizační řád strany.

Tato diskuse se stala příležitostí pro zhodnocení dosavadního stavu stranické práce v armádě, její náplně, metod i organizační struktury, a vzešly z ní náměty na zlepšení stavu stranické práce v armá-

¹⁾ Tamtéž, str. 45

²⁾ Tamtéž, str. 45

³⁾ „IX. sjezd a úkoly lidově demokratické československé armády“ str. 37–38, Naše vojsko 1945, Praha.

⁴⁾ Tamtéž

⁵⁾ Tamtéž, str. 44

⁶⁾ Na krajských konferencích byly také zvoleny delegáti na sjezd. Celkem bylo zvoleno 75 příslušníků armády za delegáty sjezdu, z toho 24 vojáků základní služby. [Fond 33, krabice 26, nezařazeno, AUV KSČ].

dě, z nichž mnohé pak obsahuje linie vojenské politiky IX. sjezdu.

Vytyčením obecných problémů výstavby armády v období výstavby socialismu a úkolů, jež přitom připadnou stranické práci v armádě, jakož i podrobnějším propracováním některých konkrétních problémů, byl dokončen proces ujasňování linie vojenské politiky strany v předsjezdovém období. Komunisté v armádě byli připraveni na nadcházející IX. sjezd strany. Byli schopni doplnit a rozvinout generální linii strany na výstavbu socialismu v ČSR i v oblasti lidové demokratické vlasti.

Jednání IX. sjezdu se zúčastnili mezi jeho delegáty i delegáti útvarových organizací strany v armádě. Bylo to poprvé v historii naší strany, že na jejím sjezdu zasedali řádně zvolení zástupci stranických organizací z armády. „Už v pouhém tomto faktu se zračí hluboké přeměny, ke kterým došlo v armádě po slavném únorovém vítězství.“⁷⁾ Na sjezdu vystoupili jménem armády 4 delegáti — mj. ministr národní obrany generál Svoboda, frekventant ŠDD v Pardubicích Josef Franěk a náčelník HŠVO generál Procházka. Jejich vystoupení, jež se setkala na sjezdu s velmi pozitivní odezvou, obsahují hlavní myšlenky o cílech, prostředcích a metodách výstavby Čs. lidové armády v období socialistické výstavby země, o úloze armády při zabezpečování obranyschopnosti republiky. Myšlenky, obsažené ve vystoupeních představitelů armády, sjezd schválil. Vyjadřují rozvedení generální linie vojenské politiky strany v období výstavby socialismu, formulované ve známých 10 bodech, vyjádřených na IX. sjezdu strany v referátu Klementa Gottwalda. 5. bod zdůraznil, že „...je nutné dále upevňovat a zlepšovat náš lidově demokratický státní aparát, aby zvládl všechny úkoly, které nám vyvstanou na cestě k socialismu... Nutno bdít nad tím, aby do státního aparátu, zejména do jeho ozbrojených složek — Sboru národní bezpečnosti a armády — nepronikly protilidové, protistátní a reakční živly, a pokud tam ještě zůstaly, tedy je odhalovat a odstraňovat.“⁸⁾

Východním bodem vojenské politiky strany byla leninská myšlenka o nutnosti zabezpečení státu diktatury proletariátu před nebezpečím imperialistické agrese. Vedení naší strany znalo Leninova slova pronesená na VIII. sjezdu VKS(b) o tom, že „...utlačovaná třída musí skutky dokázat, že

je nejen s to svrhnout vykořisťovatele, ale i zorganizovat se k sebeobraně...“⁹⁾ a řídilo se jimi. Vypracování linie vojenské politiky strany IX. sjezdu je výrazem respektování obecných zákonitostí výstavby socialistického státu. Z těchto teoretických pozic vycházel IX. sjezd při vytyčování linie vojenské politiky strany, neoddelitelné součásti procesu socialistické revoluce.

Současné IX. sjezd vycházel z běžně přijímaného rozboru dané mezinárodní a vnitrostátní situace, jenž ukázal, že je třeba do budoucna zabezpečit výstavbu socialismu před jakýmkoliv pokusem o restauraci kapitalismu. Klement Gottwald ve svém sjezdovém referátu ukázal na choutky domácí i zahraniční reakce, na válku proti lidově demokratickému Československu, v níž by mělo dojít k restauraci kapitalismu.¹⁰⁾ Založení útočného Severoatlantického paktu v dubnu 1949 ukazovalo, že světový imperialismus nezůstává jen u přání.

Bylo to tedy v neposlední řadě i celkové zostření mezinárodní situace, jež diktovalo nutnost věnovat zvýšenou pozornost upevnění obranyschopnosti státu, neboť bez zabezpečení obrany lidově demokratických států nebylo možné zajistit mírovou výstavbu socialismu.

Rozbor vnitřních a zahraničně politických podmínek, v nichž se naše země nacházela, umožnil vytyčit linii výstavby armády socialistického typu. Vojenská politika strany IX. sjezdu tak vychází z obecné politiky strany, doplňuje ji a navazuje na ni, tvoří její nedílnou a neoddelitelnou součást.

Klíčovým problémem vojenské politiky strany byla výstavba nové armády, armády socialistického typu. Tento úkol vyplýval z myšlenky, obsažené v pátém bodě referátu Klementa Gottwalda, který vytyčoval úkoly státnímu aparátu: „Je nutno dále upevňovat a zlepšovat náš lidově demokratický státní aparát, aby zvládl všechny úkoly, které nám vyvstanou na cestě k socialismu.“

Pro armádu to znamenalo „...výbudovat armádu podle vzoru Sovětské armády jako spolehlivý mocenský nástroj dělnické třídy a pracujícího lidu, jako armádu pravidelnou a přísně ukázněnou. Chceme do-

⁷⁾ V. I. Lenin, Spisy 29, str. 148, SNPL 1955, Praha

¹⁰⁾ „... Jaká je nynější linie reakce? Nynější linie reakce je linie na válku proti republice a na porážku republiky v této válce... Dále je nynější linie reakce linií na obnovení kapitalismu... Konečně je linií reakce linie na likvidaci národní svobody a státní nezávislosti Československa“ (Protokol IX. sjezdu KSČ, vydal ÚV KSČ 1949, Praha, str. 105)

⁷⁾ Generál Dr. Jaroslav Procházka ve svém vystoupení na IX. sjezdu KSČ. (Protokol IX. řádného sjezdu KSČ, ÚV KSČ, Praha, 1949 str. 401.)

⁸⁾ Protokol IX. řádného sjezdu KSČ, ÚV KSČ Praha, 1949, str. 102—103

sáhnout vyšší bojeschopnosti než která-koli kapitalistická armáda, učinit z armády důstojnou a věrnou spojenkyni Sovětské armády a armád lidově demokratických zemí. Jedině taková armáda je schopna být pevnou a spolehlivou záštitou lidově demokratické vlasti," jak hlavní cíle vojenské politiky strany formuloval ve svém sjezdovém vystoupení generál Procházka. Tento úkol mohl být splněn jen za předpokladu, že při jeho výstavbě budou respektovány zákonitosti socialistické výstavby společnosti.

IX. sjezd pochopitelně nezástal jen u pouhé formulace hlavního úkolu vojenské politiky strany, ale rozpracoval jej do několika úkolů, jejichž splnění mělo zaručit, že naše armáda bude budována jako armáda socialistického typu.

V prvé řadě šlo o to, aby naše armáda byla budována jako pravidelná socialistická armáda. To vyžadovalo, aby v její výstavbě byly uplatňovány leninské principy výstavby socialistické armády. Na prvním místě stál požadavek přísného uskutečnění třídního principu výstavby armády, jenž by zaručil, že celý systém výchovy, organizace, třídně politické složení velitelského sboru, bojová příprava a politická příprava povede k soustavnému upevňování lidově demokratického státu. Při realizaci třídního principu na prvním místě stál požadavek další důkladné očisty velitelského sboru: „Nutno bdít nad tím, aby do státního aparátu, zejména do jeho ozbrojených složek — SNB a armády — nepronikly protilidové, protistátní a reakční živly, a pokud tam ještě zůstaly, tedy je odhalovat a odstraňovat. Reakci musí být jasné, že, v tomto směru nebudeme dělat žádných polovičatostí.“¹¹⁾ Tato směrnice sjezdu vycházela ze skutečnosti, že přes dosavadní průběh očisty nebyla ještě situace v armádě v dobrém stavu, jak na to upozornila mj. předsjezdová příprava armády. Důsledná očista armády byla tedy jedním z prvních předpokladů úspěšné výstavby armády.¹²⁾

Druhou stránkou třídního principu při výstavbě nové armády bylo respektování požadavku doplnění velitelského sboru armády velitelskými kádry dělnicko-rolnic-

kého původu. „Zkušenost nás učí, že pro budování socialismu si musí pracující lid vytvořit a vychovat vlastní inteligenci pocházející z jeho středu a s ním třídně a ideologicky spjatou. Budeme proto dále rozšiřovat síť škol a kursů, v nichž schopní a nadaní dělníci a rolníci synové a dcery budou se urychleně školit, aby mohli zaujmout odpovědná místa v hospodářství, ve veřejné správě, ve Sboru národní bezpečnosti, armádě a ve veřejném životě vůbec.“ Doplnění armády příslušníky dělnické třídy a pracujícího rolnictva bylo významným prostředkem upevňování socialistického charakteru armády. Proto sjezdové dokumenty otázce náboru mladých dělníků a rolníků věnují značnou pozornost.

Výraznou součástí linie vojenské politiky strany tvoří směrnice sjezdu o tom, že základem veškeré výchovy vojskoodborné i politické musí být v armádě marxismus-leninismus. Znalost marxismu-leninismu sjezd vytyčil pro příslušníky armády jako služební povinnost. Zvládnutí marxismu-leninismu byla hlavní cesta k překonání buržoazních ideologií, apolitičnosti, buržoazního nacionalismu a pacifismu, jež stále mezi příslušníky armády měly svůj vliv. Proto za hlavní cíle politické výchovy v armádě sjezd stanovil pomáhat vypěstovat a utvrdit nové socialistické vlastnictví, rozvíjet city národní hrdosti a socialistického sebevědomí, city proletářského internacionálního. Zahraněně politické zaměření republiky na úzké spojení se Sovětským svazem a lidově demokratickými státy — jak je vytyčil IX. sjezd — vyžadovalo upevňovat spojení Československé lidové armády se Sovětskou armádou a armádami ostatních lidových demokracií, neboť toto spojení představuje hlavní záruku bezpečnosti naší země a bojeschopnosti armády. Sjezd proto také stanovil, že základem odborné přípravy zvláště velitelských kádřů armády se musí stát sovětská vojenská věda a sovětské vojenské umění, vycházející z učení marxismu-leninismu a disponující nepřekonatelnými zkušenostmi Sovětské armády z vítězné Velké vlastenecké války. Výstavba armády podle vzoru Sovětské armády umožňovala budovat armádu jako armádu seudobou, schopnou vést ozbrojený boj na soudobé úrovni vojenskosti a vojenské techniky.

Výrazným požadavkem IX. sjezdu klade-
ným na výstavbu armády, je požadavek, aby armáda byla budována jako neoddělitelná součást našeho lidu. Šlo o to, aby armáda žila zájmy lidu, zvláště velitelský sbor armády znal a ztotožňoval se se zájmy pracujících, k jejichž ochraně se ar-

¹¹⁾ Tamtéž, str. 103

¹²⁾ Předúnorová hlediska očisty po únoru nestála. „Máme dnes jiná měřítka, odpovídající dnešní povaze reakce... Do lidově demokratické armády nepatří ani lidé bez pevné politické páteře, kolísající, pošlihávající na západ, všelijací alibisté, nevěřící v sílu lidu a pevnost lidově demokratických řádů. Pokyn s. Gottwalda odhalovat a odstraňovat z armády reakční živly bez jakékoli polovičatosti, je pro nás rozkazem.“ [Generál Procházka na IX. sjezdu — Protokol IX. řádného sjezdu KSČ, vydal ÚV KSČ 1949, Praha, str. 401.]

máda připravuje. IX. sjezd tak zvýraznil jeden z vůdčích principů výstavby armády socialistického typu, totiž její úzké spojení s lidem, jež upevňuje a znásobuje vnitřní jednotu armády. Jako hlavní formu upevňování jednoty armády s lidem vytyčil IX. sjezd zvláštní patronáty závodů nad vojenskými jednotkami, neboť dosavadní zkušenosti z patronátní činnosti ukázaly, jak je důležitá a oboustranně přínosná účast armády na budovatelském úsilí lidu.

Pro armádu, jako pro celou naši společnost, platil požadavek IX. sjezdu k dalšímu upevňování vedoucí úlohy strany. Sjezd zdůraznil zásadu, že za splnění úkolů obrany socialistické vlasti, ze výstavbu Čs. lidové armády v prvé řadě odpovídají komunisté. Sjezd apeloval na komunisty v armádě, aby pomohli skoncovat s přežitými názory ze starých dob, kdy „za správného a šikovného, zkrátka populárního vojáka byl považován ten, kdo dovedl nejobratnější se ulejt, nejlépe simulovat, nejnápadněji přetáhnout večerku, a za hloupého ten, kdo vojnu „žere“ a poslušně dělá to, co mu vojenští páni nařizují.“¹³⁾

Vychovat masu vojáků k uvědomělému poměru k vojenské službě v lidové armádě — to je jeden z předních úkolů komunistů v armádě.

Upevnění vedoucí úlohy strany v armádě precizoval sjezd do řady konkrétních úkolů. Šlo především o podstatné zvýšení celkové ideové úrovně komunistů, aby tak mohli zesílenou měrou ovlivňovat všechny úseky výstavby armády. Bylo třeba posílit leninské metody stranické práce stranických orgánů a organizací a odstranit projevy diktátorství a sektářství izolující vliv strany na masy. Rozvinout širokou agitačně propagační práci v masách vojáků-nestraníků a získat je pro svědomité plnění vojenských úkolů. Za tím účelem zintenzívnit ideovou činnost stranických orgánů všech stupňů, jakož i činnost osvětového aparátu a jednotlivých stranických organizací. Aby mohli komunisté tyto náročné úkoly plnit, bylo třeba urychleně realizovat i řadu úkolů na úseku organizační výstavby stranických organizací, orgánů a orgánů osvěty. Sjezd ukázal, že bude nutné dobudovat a upevnit politicko-výchovné a osvětové orgány, a to jak kádrové, tak organizačně. V tomto směru sjezd vyzval všechny stranické organizace a celou stranu, aby pomohly v úspěšném dokončení mobilizace stranických pracovníků do armády. Pro další upevnění stranické organizace v armádě bylo svrchané důležité přijetí nového organizačního řádu strany, jenž poprvé v dějinách naší strany obsahoval (v § 25) i ustanovení o tom, že

„členové strany a kandidáti v armádě a ve Sboru národní bezpečnosti sdružují se v útvarových organizacích jako organizacích základních. Tyto útvarové organizace se tvoří a pracují podle směrnic představení Ústředního výboru.“¹⁴⁾ Tímto ustanovením nového organizačního řádu bylo definitivně dokončeno přechodné poučovací období, kdy vojáci byli po určitou dobu organizováni v místních organizačních stranách, a byly vytvořeny organizační předpoklady pro důsledné uplatňování vedoucí úlohy strany v armádě. Sjezd zdůraznil význam dodržování leninských norem stranického života a nutnost respektovat specifiku zvláštnosti armády ve stranické práci. Prosazoval přitom správnou relaci mezi obecnou a vojenskou stránkou politiky strany. Zdůraznil, že stranická organizace v armádě musí respektovat zvláštnosti armádního organismu a z nich vyplývající zvláštnosti vojenské politiky strany a bojovat za realizaci vojenské politiky strany. Konkrétně to vyžadovalo, aby stranická organizace více než doposud zaměřovala svou pozornost na problematiku odborné vojenské, tzn. na problematiku zvládnutí vojenské vědy a technického umění, na otázky organizační výstavby armády, technické připravenosti armády a vůbec bojeschopnosti.

Na přední místo v problematice upevnění bojeschopnosti armády vyzdvihl IX. sjezd nutnost upevnění vojenské kázně v armádě. „Práce a organizace vojáků-komunistů se vyznačuje některými zvláštnostmi, které souvisí se zvláštní povahou armády, ve které má největší význam kázeň a nedílná velitelská pravomoc. Bez železné vojenské kázně, přesného plnění velitelských rozkazů nemůže být úspěchu ani v boji, ani ve výcviku. Nejpevnější povinností komunistů je uplatňovat kázeň, pomáhat veliteli a politickým orgánům upevňovat velitelskou autoritu.“¹⁵⁾ Sjezd rázně odsoudil názory, jež vykládaly pokřiveně „lidový“ charakter armády a velitelů a formuloval hlavní charakteristické rysy lidové armády.¹⁶⁾

Vyzvedl nutnost všestranného uplatňování autority vojenských velitelů a ukázal, že skutečná autorita velitele lidové armá-

¹⁴⁾ Organizační řád KSČ, přijatý na IX. sjezdu KSČ. Protokol IX. sjezdu, str. 524–525

¹⁵⁾ Generál Procházka na IX. sjezdu. Tamtéž, str. 403

¹⁶⁾ „Lidově demokratická armáda je naše armáda, armáda osvobozeného lidu, stráž nezávislosti a ochránkyně revolučních vymožeností lidu, a proto musí být lepší, bojeschopnější, uspořádanější a ukázněnější, než všechny dosavadní armády. Její bojeschopnost a kázeň musí být založeny především na politickém uvědomění a záníceném lidově demokratickém vlastenectví všech jejích příslušníků.“ Tamtéž.

¹³⁾ Tamtéž, str. 484

dy je podmíněna novým socialistickým obsahem nedílné velitelské pravomoci. IX. sjezd tak vyzdvihl zásadu přísného centralismu armády, realizovaného jediným velitelem, jako nezbytné organizační formy řízení a výstavby armády, odpovídající zvláštnostem vojenského organismu. Nedílnou velitelskou pravomoc ovšem bude třeba naplnit novým obsahem, založit ji na nových vnitřních vztazích v armádě, na nových vztazích mezi příslušníky armády. Sjezd ukázal, že bude třeba naučit velitele, aby se ve své práci stále větší měrou opírali o pomoc a spolupráci se stranickými organizacemi a aby velitelé - komunisté vytvářeli ve své práci podmínky pro družnou spolupráci se stranickými orgány a organizacemi v armádě. Při zdů-

raznění významu místa velitele v armádě a jeho nedílné velitelské pravomoci ovšem strana zdůraznila, že ani v armádě nestojí velitel nad stranou a mimo její kontrolu.

Podrobné rozpracování generální linie vojenské politiky strany v období výstavby socialismu, jak jsem se ji snažil v krátkosti vystihnout, shrnul IX. sjezd v jednoznačný úkol, postavený před všechny komunisty v armádě: „Generální linií naší strany je dnes linie budování a výstavby socialismu v naší vlasti. Linií vojáků - komunistů musí být především budování a výstavba lidově demokratické armády, mnohem lepší po všech stránkách, lepší armády, než byla předmnichovská armáda... Cíle dosáhneme, neboť se budeme řídit příkazy IX. sjezdu.¹⁷⁾]



Linie vojenské politiky strany, vytyčená na IX. sjezdu, je linií výstavby armády socialistického typu. Obsahuje všechny obecné principy a zákonitosti výstavby socialistické armády, které — s přihlédnutím k našim československým zvláštnostem — se v ní rozhodující měrou prosazují. Strana vytyčila linií své vojenské politiky jasně a jednoznačně. To vytvořilo podmínky k tomu, aby všichni komunisté a poctiví nestraníci v armádě, jakož i celá strana a naše lidově demokratická společnost urychleně přistoupili k její realizaci — k výstavbě Československé lidové armády jako armády socialistické. Před naší armádou se dokořán otevřela nová etapa vývoje — etapa výstavby socialistické armády v Československu.

¹⁷⁾ Generál Procházka na IX. sjezdu. Protokol IX. sjezdu, str. 404